

УДК 364-7.04

Серга Т.О.¹, Квітка О.А.²

¹ канд соц. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² асп. НУ «Запорізька політехніка»

СОЦІАЛЬНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ЖЕРТВ ДЕСТРУКТИВНИХ КУЛЬТІВ

На сьогоднішній день не існує загальноприйнятого визначення деструктивного культу. Спираючись на цілу низку наукових та богословських праць, можемо сказати, що деструктивний культ в соціально-структурному контексті – це авторитарна, зазвичай закрита організація з чіткою ієрархією, діяльність якої спрямована на пригнічення особистісної неповторності та індивідуальності своїх членів та відзначається наявністю чітких руйнівних тенденцій щодо їхнього природного духовного, психічного та психологічного розвитку [2, с. 98].

Люди все частіше почали вступати в секти. Результатом стає стійка зміна свідомості людини з руйнівними наслідками для її особистості і психіки в цілому – перетворення в зомбі, втрата адекватного сприйняття і оцінки оточуючого середовища і самоконтролю поведінки. Існують випадки, коли людина ставала соціально небезпечною, спроможною по команді свого духовного керівника скоїти злочин – навіть ритуальне, індивідуальне і колективне вбивство. Практика показує, що чим довше людина перебуває в секті, тим триваліший процес реабілітації.

Під реабілітацією слід розуміти відновлення втраченої здатності, повернення певної якості після того, як вона з якихось причин зазнала негативних змін. В даному випадку реабілітація – це відновлення соціального, фізичного та психологічного здоров'я колишнього адепта деструктивного культу. Існує три основних підходи щодо реабілітації жертв деструктивних культів, яка загалом полягає в позбавленні адепта від культової залежності.

1. Депрограмування. Найбільш радикальний метод. Цей метод був введений Т. Патріком на початку 1970-х років. Метод депрограмування передбачає насильницьке викрадення адепта і утримання в ізолюваному місці, де його намагаються переконати спеціалісти і колишні члени сект. Ця практика давала позитивні результати проте траплялись і збої. Гнів на викрадачів лише дратував сектанта, додавав йому сил до опору. Депрограмування, як правило, не передбачає попереднього консультування з членами сім'ї, тому не спрямовує сили на ліквідацію збитків, нанесених досвідом перебування в культі. Не готує воно їх, відповідно, і до наступної турботи про колишнього сектанта. Серед недоліків цього методу варто

відмітити також те, що навіть якщо після депрограмування людина і виходила із секти, у неї лишалось чимало психологічних проблем.

2. Консультування про вихід. Суть його зводиться до наступного: сектанту пропонують познайомитися з альтернативною інформацією про його організацію, її історію, поспілкуватися з колишніми її членами, познайомитися з матеріалами, написаними про неї. Мета цієї методики полягає в тому, щоб показати невідповідність заяв секти про свою діяльність її реальній практиці. Більшість консультантів у цій галузі колишні члени культів. Традиційне консультування про вихід надто покладається на зміст і замало – на процес. Цей метод не бере до уваги проблеми даної людини та проблеми сім'ї, що існували до її зіткнення із культом і лишилися актуальними після. Недолік консультування про вихід полягає ще й в тому, що воно не позбавляє сектанта фобій. Якщо консультант по виходу не буде достатньо професійним, то метод може мати зворотній результат, людина сильніше впевниться в «істинності» обраної нею секти.

3. Підхід стратегічної взаємодії. Даний метод був запропонований американським психологом Стівеном Хассеном. Суть його полягає в колективному впливі на сектанта всіх тих, кому не байдужа його доля. Здійснюється під контролем професійного психолога що формує згуртовану групу близьких сектанту людей (яку складають в основному рідні або друзі) і направляє їх дії. Завдання кожного з команди під керівництвом психолога здійснювати вплив на сектанта, підтримуючи з ним зв'язок, і підштовхувати до пошуку альтернативи сектантського стилю життя. Якщо це вдається, то сектант поступово приходять до ідеї альтернативи, він погоджується зустрітися з психологом тощо. Спеціаліст повинен добре володіти знаннями про деструктивні культи, мати навички створення згуртованого колективу та вміння координувати його дії [1, с. 20-24]. Люди, які потрапили до секти, опинилися ніби всередині кокона, всередині своєї альтернативної дійсності та потребують допомоги. Тому соціальна реабілітація жертв деструктивних культів дуже необхідна. Вона передбачає допомогу сектантам повторно увійти в життя суспільства та брати в ньому активну участь.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Діденко Р. Ресоціалізація жертв деструктивних культів шляхом активізації творчого потенціалу особистості / Р. Діденко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Психологія. Педагогіка. Соціальна робота. – 2013. – Вип. 1. – С. 20-24.

2. Ковальчук Л. Я. Деструктивна практика сучасного сектантства / Л. Я. Ковальчук. – Львів, 2006. – 146 с.